

Lagutskottets betänkande

1984/85:4

om vissa frågor rörande bokföringslagen

Sammanfattning

I betänkandet behandlas dels en motion (s) om företagens bokföring av statliga bidrag, dels en motion (m) om företagens bokföring av skulder i utländsk valuta. Remissyttranden över båda motionerna har inhämtats från bokföringsnämnden, som anser att den förstnämnda motionen inte påkallar någon åtgärd från riksdagens sida. Beträffande den andra motionsfrågan framhåller nämnden att spörsmålet berörs av ett projekt som pågår inom nämnden.

Utskottet understryker vikten av att företagen i sin årsredovisning öppet redovisar olika former av statligt stöd men anser att någon åtgärd med anledning av den förstnämnda motionen inte är påkallad med hänsyn till att bokföringsnämnden i en utfärdad anvisning gett riktlinjer för hur statliga stöd skall redovisas i bl. a. årsredovisningen. Inte heller är någon åtgärd påkallad beträffande motionen om redovisning av skulder i utländsk valuta eftersom bokföringsnämnden kommer att beakta motionen vid det arbete som pågår inom nämnden i frågan.

Motionerna

I motion 1983/84:959 av Karin Flodström (s) yrkas att riksdagen beslutar att bokföringslagen ändras för att förbättra informationen till allmänheten om stöd till de enskilda företagen.

Motiveringen till motionen finns i motion 1983/84:1030 vari framhålls att det bör krävas en öppenhet av de enskilda företagen i fråga om de statliga stöd de tar emot och villkoren för stöden. Motionären ansluter sig till ett förslag av riksrevisionsverket i en rapport om att samtliga statliga stöd öppet skall anges i företagets årsredovisning.

I motion 1983/84:1162 av Göthe Knutson (m) yrkas att riksdagen begär att regeringen överlämnar motionen för beaktande till den i motionen omnämnda projektgruppen inom bokföringsnämnden.

Motionären framhåller att företag som har liten eller inte har någon lagerreserv och som tagit utlandslån löper en uppenbar risk att tvingas i konkurs. Enligt motionären har utlandsskulderna genom den senaste devalveringen ökat med 16 %, ett belopp som företagen på något sätt måste kompensera med en ökad vinst om de inte har någon lagerreserv att ta av. I motionen framhålls att en möjlighet för företagen att fördela ökningen av skulden under exempelvis fem år skulle bli till stor nytta för företagen och

inte medföra några kostnader för staten. Möjligheten bör stå öppen endast för företag som har liten lagerreserv. Motionären hänvisar till att en projektgrupp inom bokföringsnämnden tillsatts med uppgift att utarbeta en promemoria beträffande omräkning av utländska fordringar och skulder.

Gällande regler

Enligt aktiebolagslagen (1975:1385) skall aktiebolag för varje räkenskapsår avge årsredovisning som bl. a. skall bestå av resultaträkning och balansräkning. Resultaträkningen och balansräkningen skall upprättas enligt bokföringslagens (1976:125) regler om årsbokslut. Motsvarande bestämmelser finns beträffande ekonomiska föreningar i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar och beträffande andra bokföringspliktiga näringsidkare i lagen (1980:1103) om årsredovisning m. m. i vissa företag.

Enligt bokföringslagen skall i den löpande bokföringen noteras bl. a. alla in- och utbetalningar samt uppkomna fordringar och skulder. Årsbokslutet skall bestå av balansräkning och resultaträkning. Resultaträkningen skall i sammandrag redovisa samtliga intäkter och kostnader i rörelsen under räkenskapsåret samt lämna en med hänsyn till rörelsens förhållanden tillfredsställande redovisning för hur räkenskapsårets resultat uppkommit. Balansräkningen skall i sammandrag redovisa rörelsens samtliga tillgångar och skulder samt eget kapital i rörelsen.

Några närmare regler om hur olika former av *statligt stöd* till företagen skall redovisas i resultaträkning och balansräkning finns inte i bokföringslagen. Bokföringsnämnden har emellertid år 1979 utfärdat en anvisning (KFS 1980:1, BFN:11) beträffande redovisning av statliga stöd. I anvisningen ges riktlinjer om hur statliga stöd skall redovisas i den löpande bokföringen och i årsbokslutet. Anvisningen syftar till att ge läsare av företagets årsredovisning en tillfredsställande information för att bedöma företagets resultat och ställning. Enligt anvisningen skall i årsredovisningen – förutom vissa uppgifter som skall ingå i årsbokslutet – lämnas upplysning om storleken av och villkoren för erhållna och beviljade stöd som är av väsentlig betydelse för bedömningen av stödets inverkan på företagets resultat och ställning. Normalt skall stödet redovisas öppet i årsredovisningen. Vidare skall företagen i en *flerårsöversikt* ange vilka stöd som erhållits varje år, detta för att ge en samlad bild av effekterna av statliga stöd på företagets resultat och ställning.

Inte heller beträffande redovisning av *skulder i utländsk valuta* finns det några uttryckliga regler i bokföringslagen. Enligt uttalanden under förarbetena bör emellertid kortfristiga utlandsskulder tas upp till den högsta av de kurser som gällde vid skuldens uppkomst och på balansdagen. Beträffande värderingen av långfristiga skulder framhölls under förarbetena att full klarhet ännu inte utbildats i praxis. Vid förlust på grund av kursstegring torde man i stället för att omedelbart redovisa förlusten kunna fördela denna över

flera år. Har kursfall inträffat, torde det ligga i god redovisningssed att den kursvinst, som detta innebär, inte kan anteciperas, innan vinsten realiserats vid skuldens betalning. Departementschefen var då inte beredd att föreslå några bestämmelser i ämnet. Det lämnades åt utvecklingen av god redovisningssed att närmare utforma hur en rättvisande värdering av långfristiga skulder bör göras.

En näringsidkare som är på obestånd (insolvent) kan på ansökan av honom själv eller av en borgenär försättas i konkurs. Med obestånd förstås att gäldenären inte rätteligen kan betala sina skulder och att denna oförmåga inte är endast tillfällig. En näringsidkare anses vidare insolvent om han på uppmaning av en borgenär inte inom en vecka betalat klar och förfallen skuld. Reglerna medför att en näringsidkare vars skulder stigit till följd av en devalvering kan gå i konkurs om han saknar medel att betala hela utlandsskulden. Huruvida konkurs skall inträda eller ej är emellertid beroende på gäldenären eller hans borgenärer. Någon plikt för gäldenären att gå i konkurs finns inte. Drivs företaget som ett aktiebolag kan vidare reglerna om tvångslikvidation i aktiebolagslagen bli tillämpliga. Bestämmelserna innebär i huvudsak följande. Om styrelsen för ett aktiebolag har skäl att anta att aktiekapitalet gått förlorat till mer än hälften är styrelsen skyldig att genast upprätta en s. k. likvidationsbalansräkning. Visar balansräkningen att bristen överstiger hälften skall styrelsen snarast möjligt till bolagsstämman hänskjuta frågan om bolagets trädande i likvidation. Godkänner inte bolagsstämman inom åtta månader en balansräkning som visar att det egna kapitalet – eventuellt efter nedsättning av aktiekapitalet – uppgår till det registrerade aktiekapitalet skall styrelsen, om stämman inte har fattat likvidationsbeslut, ge in ansökan till rätten om tvångslikvidation. Bolaget kan undgå beslut om tvångslikvidation genom att under ärendets handläggning visa att likvidationsanledningen har upphört. Styrelseledamöterna och i viss utsträckning aktieägarna blir solidariskt ansvariga för bolagets förpliktelser, om styrelsen underlåter att ansöka om likvidation när sådan skyldighet föreligger.

Remissyttranden

Yttranden över de båda motionerna har inhämtats från bokföringsnämnden.

Beträffande *redovisning av statliga stöd* framhåller nämnden att 1980 års anvisning i stor utsträckning tillgodoser syftet med motionen och att någon ändring i bokföringslagen ej f. n. kan anses påkallad. Vidare anförs att anvisningen nu revideras med hänsyn till nya regler om beskattning av statliga företagsstöd.

När det gäller *redovisning av skulder i utländsk valuta* framhåller bokföringsnämnden att en projektgrupp inom nämnden sedan en tid arbetar med frågan om god redovisningssed vid redovisning av fordringar och skulder i

utländsk valuta. Den kanske viktigaste och svåraste frågan i detta arbete gäller just möjligheten till eventuell fördelning av inträffade kursförluster på kommande år. Att fördela (eller periodisera) kursförluster över ett låns återstående löptid är enligt nämnden en i praxis vanligt förekommande metod. Projektgruppen har ännu inte tagit slutlig ställning till under vilka betingelser en sådan fördelning i fortsättningen kan anses vara förenlig med god redovisningssed. Motionen kommer enligt nämnden att beaktas i projektgruppens fortsatta arbete.

Utskottet

I motion 1983/84:959 (s) yrkas att bokföringslagen skall ändras så att informationen till allmänheten om stöd till enskilda företag förbättras. Enligt motionären bör det krävas en öppen redovisning av företagen i fråga om de statliga stöd de tar emot och villkoren för stöden.

Några särskilda bestämmelser om hur statliga stöd skall redovisas finns inte i bokföringslagen (1976:125). Bokföringsnämnden har emellertid år 1979 utfärdat en anvisning (KFS 1980:1, BFN:11) beträffande redovisning av sådana stöd. I anvisningen ges riktlinjer för hur statliga stöd skall redovisas i den löpande bokföringen och i årsbokslutet. Anvisningen syftar till att ge läsare av företagets årsredovisning en tillfredsställande information för att de skall kunna bedöma företagets resultat och ställning. Enligt anvisningen skall i årsredovisningen – förutom vissa uppgifter som skall ingå i årsbokslutet – lämnas upplysning om storleken av och villkoren för erhållna och beviljade stöd som är av väsentlig betydelse för bedömningen av stödets inverkan på företagets resultat och ställning. Normalt skall stödet redovisas öppet i årsredovisningen. Vidare skall företagen i en flerårsöversikt ange vilka stöd som erhållits varje år; detta för att ge en samlad bild av effekterna av statliga stöd på företagets resultat och ställning.

Enligt utskottets mening är det betydelsefullt både för allmänheten och för staten som stödgivare att ett företags årsredovisning ger besked om de stöd som utgått till företaget. Utskottet delar därför motionärens uppfattning att statliga företagsstöd bör redovisas öppet. Som bokföringsnämnden framhållit i remissyttrande över motionen tillgodoser nämndens anvisning i stor utsträckning syftet med motionen och någon ändring av bokföringslagen är således f. n. inte påkallad. Utskottet vill emellertid understryka vikten av att anvisningen också iakttas av företagen och att regeringen med uppmärksamhet följer utvecklingen på området. På grund av det anförda är något initiativ från riksdagen med anledning av motionen inte erforderligt.

I motion 1983/84:1162 (m) framhålls att många företag med skulder i utländsk valuta löper stor risk att komma på obestånd på grund av att utlandsskulden ökat genom devalvering. Motionären anser att en möjlighet för företagen att fördela kursförlusten på exempelvis fem år skulle bli till stor nytta. Motionären yrkar att motionen skall överlämnas till den projektgrupp

som tillsatts inom bokföringsnämnden med uppgift att utarbeta en promemoria angående omräkning av utländska fordringar och skulder.

Bokföringsnämnden har i remissyttrande över motionen framhållit att den av motionären omnämnda projektgruppen sedan en tid arbetar med frågan om god redovisningssed vid redovisning av fordringar och skulder i utländsk valuta. Enligt nämnden är den kanske viktigaste och svåraste uppgiften för gruppen just att överväga möjligheten till en eventuell fördelning av inträffade kursförluster på flera år. Nämnden påpekar att det f. n. är vanligt att kursförluster fördelas över ett låns återstående löptid. Projektgruppen har ännu inte tagit slutlig ställning till frågan under vilka förutsättningar en sådan fördelning i framtiden kan anses vara förenlig med god redovisningssed. Enligt bokföringsnämnden kommer motionen att beaktas i projektgruppens fortsatta arbete.

Med hänsyn till vad bokföringsnämnden sålunda uppgivit anser utskottet att motion 1162 inte påkallar någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet hemställer

1. beträffande *redovisning av statligt stöd*
att riksdagen avslår motion 1983/84:959,
2. beträffande *redovisning av skulder i utländsk valuta*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1162.

Stockholm den 25 oktober 1984

På lagutskottets vägnar

PER-OLOF STRINDBERG

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Stig Olsson (s), Martin Olsson (c), Mona Saint Cyr (m), Arne Andersson i Gamleby (s)*, Ingemar Konradsson (s), Marianne Karlsson (c), Owe Andréasson (s), Sigvard Persson (c), Per Israelsson (vpk), Bengt Silfverstrand (s)*, Berit Löfstedt (s) och Sten Andersson i Malmö (m)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

